

Olivier Micol

Brüssel, 14. aprill 2020

Üksuse juhataja, Euroopa Komisjon
Õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat
Üksus C.3 – Andmekaitse
Belgia

Viide: OUT2020-0028

Lugupeetud härra Micol

Suur tänu, et võtsite ühendust ja palusite Euroopa Andmekaitseõukogult nõu COVID-19 pandeemia vastast võitlust toetavaid mobiilirakendusi käsitlevate suuniste kavandi kohta. Euroopa Andmekaitseõukogu on tõesti soovinud tegeleda selle kiireloomulise teemaga ning tegi 19. märtsil avalduse; samuti plaanib andmekaitseõukogu avaldada järgmisel nädalal suunised jälgimise, teadusuuringute ja kaugtöö kohta. Ka mõnede riikide järelevalveasutused töötavad välja riiklike suuniseid, et anda oma valitsustele ja telekommunikatsioonivõrgu operaatoritele nõu selle kohta, kuidas kõige paremini täita andmekaitse norme. Euroopa Andmekaitseõukogu rõõmustab komisjoni algatus töötada välja üleeuroopaline ja kooskõlastatud lahendus, mille raames võib mobiilirakendustest saada üks väljapakutav meede, mis võimaldab inimestel anda omapoolse panuse pandeemiavastasesse võitlusse. Euroopa Andmekaitseõukogu on korduvalt märkinud, et andmekaitsepõhimõtete rakendamine ning põhiõiguste ja -vabadustega arvestamine ei ole mitte üksnes õigusaktidest tulenev kohustus, vaid ka nõue, millega tagatakse kõikide COVID-19 haiguse tõrjumiseks ja piirangute leevendamise strateegiate jaoks vajaliku teabe saamiseks tehtavate andmepõhiste algatuste tõhusus.

Euroopa Andmekaitseõukogu mõonab, et tekkinud olukorras ei ole ühte kõikidele sobivat lahendust ning olemasolevate valikute puhul tuleb kaaluda paljusid tegureid, sealhulgas tõsiasja, et otsus võib mõjutada inimeste tervist. Seetõttu tuleb kavandatavaid tehnilisi lahendusi põhjalikult ja juhtumipõhiselt uurida. Lisaks on Euroopa Andmekaitseõukogu arvates õige rõhutada, et isikuandmete töötlemise seaduslikkuse tagamiseks viisil, mille käigus austatakse inimeste õigusi ja järgitakse andmekaitsealaseid õigusakte, tuleb tingimata konsulteerida andmekaitseasutustega.

Mobiilirakendusi tuleks välja töötada vastutustundlikult, dokumenteerides andmekaitsealases mõjuhinnangus kõik meetmed, mis on võetud lõimprivaatsuse ja privaatsuse vaikesätete rakendamiseks, samuti peaks lähtekoodi tegema avalikult kättesaadavaks, et teadusringkonnad saaksid rakendust võimalikult ulatuslikult kontrollida.

Praeguses etapis saab Euroopa Andmekaitseõukogu komisjoni antud teabe alusel mobiilirakenduste andmekaitsepõhimõtetele vastavuse kontrollimisel keskenduda üksnes kavandatavate mobiilirakenduste üldisele eesmärgile ning mehhanismidele, mis võimaldavad inimestel oma õigusi ja

vabadusi kasutada. Seda tehes usub Euroopa Andmekaitseõukogu, et komisjon arutab teatavaid aspekte põhjalikumalt, eesmärgiga kohandada vajaduse korral dokumendis käsitletud valikuid või kaaluda uusi tehnilisi võimalusi. Igal juhul uurib Euroopa Andmekaitseõukogu seda teemat ka oma edaspidi avaldatavates suunistes.

Oma vastuses soovib Euroopa Andmekaitseõukogu käsitleda konkreetselt mobiilirakenduste kasutamist nakatunuga kokku puutunud isikute kindlakstegemiseks ja hoiatamiseks, sest just siin tuleb pöörata erilist tähelepanu sellele, et sekkumine inimeste eraellu oleks võimalikult väike, kuid andmete töötlemine oleks rahvatervise hoidmiseks siiski lubatud.

Kui niisugused mobiilirakendused oleksid teatud rahvatervist puudutava poliitika rakendamisel asjakohased, oleks need kõige tõhusamad juhul, kui neid kasutaks võimalikult suur osa rahvastikust ühises viirusevastases võitluses. Igasugustel mobiilirakenduste funktsioonide lahknevustel, koostalitlusvõime puudumisel või isegi kasutamises ilmnevatel individuaalsetel erisustel võib olla teiste inimeste jaoks kahjulik tagajärg, mis vähendab sanitaarmedetete mõju. Euroopa Andmekaitseõukogu avaldab tugevat toetust komisjoni ettepanekule sedalaadi mobiilirakenduste vabatahtliku kasutuselevõtu kohta, sest selle otsuse peaks tegema üksikisikud kollektiivse vastutustunde märgina. Juhime tähelepanu, et vabatahtliku kasutuselevõtuga seondub üksikisiku usaldus, mis veelgi näitlikustab andmekaitsepõhimõtete olulisust.

Euroopa Andmekaitseõukogu märgib, et ainuüksi tõsiasi, et nakatunuga kokku puutunud isikute kindlakstegemine toimub vabatahtlikkuse alusel, ei tähenda, et isikuandmete töötlemine avaliku sektori asutustes põhineb tingimata nõusolekul. Kui avaliku sektori asutused osutavad teenust õigusaktidega neile antud volituste piires ja vastavalt õigusaktidega ettenähtud nõuetele, siis näib kõige asjakohasemaks isikuandmete töötlemise aluseks olevat avalikest huvidest tuleneva ülesande täitmise vajadus. Kõnealuste mobiilirakenduste kasutamise õiguslikuks aluseks võiksid olla riiklikud õigusaktid, millega soositakse rakenduste vabatahtlikku kasutamist, kuid ei tekitata kahjulikke tagajärgi inimestele, kes neid ei kasuta. Sedalaadi seadusandlikku sekkumist ei tohiks seega kasutada vahendina, millega sunnitakse inimesi rakendusi kohustuslikus korras kasutusele võtma, ning inimestel peaks olema vaba voli mobiilirakendus paigaldada või desinstallida. Selliste õigusaktidega võiks kaasneda asjakohane riikliku tasandi teavitustegevus abivahendite propageerimiseks, teadlikkuse suurendamise kampaaniad ning abi alaealistele, puudega isikutele või elanikkonna väiksemate oskustega või vähem haritud osale, et vältida ebaühtlast kasutuselevõttu või ebamääraseid teadmisi epideemia kulgemise kohta ning võimalikku tervishoiualast ebavõrdsust. Igasugune andmete puudumine seetõttu, et inimesed ei kasutavad mobiilirakendust nii, nagu ette nähtud, või isegi seetõttu, et seadme akus ilmneb rike, võib kahjustada niisuguste vahendite üldist kasulikkust.

Nakatunuga kokku puutunud isikute kindlakstegemist võimaldavate mobiilirakenduste tarbeks ei ole vaja jälgida konkreetsete kasutajate asukohta. Nende eesmärk ei ole inimeste liikumise seire ega ettekirjutuste jõustamine. Kõnealuste mobiilirakenduste põhiülesanne on avastada kokkupuuted (diagnoosi saanud isikutega), mille toimumine on vaid tõenäoline ja mida suurema osa kasutajate puhul ei pruugigi juhtuda, eriti piirangute leevendamise etapis. Üksikisiku liikumise kohta andmete

kogumine nakatunuga kokku puutunud isikute kindlakstegemist võimaldavates mobiilirakendustes rikuks võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtet. Lisaks seatakse seda tehes turvalisus ja privaatsus suurde ohtu.

Tervishoiuasutused ja teadlased on hästi ettevalmistatud selleks, et määrata õigusaktides sätestatud range vajalikkuse kriteeriumi alusel kindlaks, mida tuleks pidada sündmuseks, mille kohta tuleks teavet jagada juhul, kohal ja ajal, kus see toimub; samuti peaksid nad kindlaks määrama mõned mobiilirakenduse funktsionaalsed nõuded. Teiseks arutlusteemaks on niisuguseid kokkupuuteid puudutavate andmete säilitamine. Kavandatud on kaks peamist varianti: andmete kohalik säilitamine üksikisiku seadmes või keskne säilitamine. Euroopa Andmekaitseõukogu arvates võivad mõlemad olla sobivad variandid, kui võetud on piisavaid turvameetmeid; samuti võib mobiilirakenduse lõplikust eesmärgist sõltuvalt kaaluda vastutavate töötajatena erinevaid üksusi (nt võivad vastutav töötleja ja volitatud töötleja olla erinevad, kui eesmärgiks on anda teavet mobiilirakenduse sees või võtta asjaomase isikuga ühendust telefoni teel). Igal juhul soovib Euroopa Andmekaitseõukogu toonitada, et detsentraliseeritud lahendus on paremini kooskõlas võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttega.

Samuti tuleks lisada, et kõnealused mobiilirakendused ei ole suhtlusplatvormid, mille kaudu antakse ühiskondlikku häiret või mis võib põhjustada mis tahes vormis häbimärgistamist. Tegelikult peaksid need olema vahendid, mis annavad inimestele võimaluse anda oma panus. Suuniste kavandi kohaselt on nende ainus eesmärk „võimaldada rahvaterviseasutustel teha kindlaks COVID-19sse nakatunuga kokku puutunud isikuid ja nõuda nende isoleerumist, neid kiiresti testida ning anda vajaduse korral neile teavet võetavate meetmete kohta, sealhulgas selle kohta, mida teha sümptomite ilmnemise korral“. Selleks on esmatähts töödeldud andmete kvaliteet. Meetmed, mida tuleb võtta, et „teha kindlaks COVID-19sse nakatunuga kokku puutunud isikuid“, ei ole lihtsad ega ühesed. Isikut saab rakendusesisese teatega teavitada nii, et rakendus töötleb üksnes juhuslikke pseudonüüme. Lisaks sellele peaks teatava mehhanismiga tagama, et kui isik saab COVID-19 diagnoosi, on mobiilirakendusse sisestatud teave korrektne, kuna sellest lähtuvalt võidakse teavitada teisi isikuid tõigast, et nad on puutunud kokku viirust kandva isikuga. Niisugune mehhanism võib näiteks põhineda ühekordselt kasutataval koodil, mille isik saab skannida, kui talle edastatakse tema analüüsi tulemus. Iga üksikisikuga peab ühendust võtma üksnes tervishoiuasutus pärast kindlate andmepõhiste tõendite hindamist, tehes võimalikult vähe järeldusi. Veel peaks komisjon täpsustama suunistes ettenähtud „seadme omaniku kokkupuudete nimekirja“ rolli.

Nakatunuga kokku puutunud isikute kindlakstegemist võimaldavates mobiilirakendustes kasutatavaid algoritme tuleks rakendada kvalifitseeritud personali range järelevalve all, et piirata valepositiivsete ja -negatiivsete tulemuste esinemist, ning mingil juhul ei tohiks „võetavate meetmete kohta teabe andmine“ olla täielikult automatiseeritud. Soovitatav oleks näha ette tagasi helistamise lahendus, andes isikule telefoninumbri või kontakteerumise kanali, et saada lisateavet inimese käest. Häbimärgistamise vältimiseks ei tohiks sedalaadi juhised sisaldada teavet, mis võimaldab tuvastada teisi andmesubjekte. Samuti ei tohiks mobiilirakenduse või selle osa (nt töölaua, konfigureerimissätete jne) kasutamine teha võimalikuks ühegi teise isiku taasidentifitseerimist, sõltumata sellest, kas tegemist on nakatunuga või mitte. Euroopa Andmekaitseõukogu soovib

tungivalt mitte säilitada otsest tuvastamist võimaldavaid andmeid kasutajate seadmetes ja igal juhul kustutada asjaomased andmed esimesel võimalusel.

Euroopa Andmekaitseenõukogu toetab soovitusel põhimõtet, mille kohaselt ei tohiks sedalaadi eriolukorra süsteemi pärast kriisi lõppu edasi kasutada, samuti üldreeglit kogutud andmed kustutada või anonüümseks muuta.

Samuti peaks andmekaitseenõukogu ja selle liikmed, kelle ülesanne on anda nõu isikuandmete kaitse üldmääruse ja e-privatsuse direktiivi korrektse rakendamise kohta ning see tagada, olema igakülgset kaasatud kogu kõnealuste meetmete väljatöötamise ja rakendamise protsessi. Euroopa Andmekaitseenõukogu tuletab meelde, et kavatses lähipäevil avaldada suunised asukohatuvastuse ja muude seoses COVID-19 puhanguga rakendatavate jälgimisvahendite kohta.

Euroopa Andmekaitseenõukogu on alati valmis andma lisasuuniseid ELi institutsioonidele ja kõikidele sidusrühmadele, kes tegelevad COVID-19 vastase võitluse tarbeks mobiilirakenduste väljatöötamise ja kasutuselevõttuga.

Lugupidamisega

Andrea Jelinek